

Ortaokul Öğrencilerinin 15 Temmuz Darbe Girişimine İlişkin Algıları*

Perceptions of Middle School Students Related to the 15 July Coup Attempt

Filiz ZAYIMOĞLU-ÖZTÜRK**

Received: 03 October 2017

Research Article

Accepted: 16 July 2018

ABSTRACT: With the transition to a multi-party life, the democratic regime of the Republic of Turkey's has been the subject of interventions with military coups, announcement of memorandums and other various reasons. The July 15th coup attempt took its place in the history of Turkish Democracy as a phenomenon which was witnessed by the new generation. The aim of this research is to investigate the perceptions of the middle school eighth grade students on the July 15 coup attempt. This study was designed with a phenomenology model, which is one of the qualitative research methods, and 63 eighth grade students from 3 middle schools representing 3 different socio-economic levels in Ordu city center participated in this research. The research data was collected through a semi-structured interview form. Interview data were thematically analyzed by means of phenomenological analysis. According to findings; it was found that the students felt fear, anxiety and sadness when they learned the coup attempt was true, the coup attempt was the night they experienced in fear and anxiety; the commemoration program were informative in the first lessons of the school and the fact that there was not an event affecting them in their surroundings after the coup attempt but some students mentioned the victimized relatives and stated that they were under injustice. In addition to these results, the students were most affected by the "Ömer Halisdemir" and "martial law declaration" regarding the coup attempt; they also expressed negative feelings such as "insecurity and hatred" as well as positive emotions such as "homeland love" and "democracy consciousness".

Keywords: military coup attempt, July 15th, phenomenology, democracy.

ÖZ: Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin çok partili hayata geçmesiyle demokratik rejime, zaman zaman çeşitli sebeplerle darbeler ve muhtıra bildirimleriyle müdahaleler söz konusu olmuştur. 15 Temmuz darbe girişimi yeni neslin de tanıklık ettiği bir olay olarak Türk Demokrasi tarihinde yerini almıştır. Bu araştırmanın amacı ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin 15 Temmuz darbe girişimine yönelik algılarını incelemektir. Nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji deseninde gerçekleştirilmiş olan bu araştırmaya Ordu ili merkezinde bulunan 3 farklı sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden 3 okuldan toplamda 63 ortaokul 8. sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Görüşme verileri fenomenolojik analiz yöntemiyle tematik olarak analiz edilmiştir. Bulgulara göre; öğrencilerin çoğunun darbe olgusunu doğru ifade ettikleri, darbe girişiminin yaşandığı geceyi korku, kaygı ve endişe içinde geçirdikleri, darbe girişimi olduğunu öğrendiklerinde korku, endişe, üzüntü hissettikleri; okuldaki ilk derslerinde anma programının yapıldığını ve programın bilgilendirici olduğunu, darbe girişimi sonrasında çevrelerinde kendilerini etkileyen bir olay olmadığını ancak bazı öğrencilerin mağdur edilen yakınlarından bahsettikleri ve haksızlığa uğradıklarını ifade etmeleri gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlara ek olarak öğrenciler darbe girişimiyle ilgili en çok "Ömer Halisdemir" ve "sıkıyönetim bildirgesinden" etkilendiklerini; kendilerinde "vatan sevgisi" ve "demokrasi bilinci" gibi olumlu duyguların yanında "güvensizlik ve kin" gibi olumsuz duyguların da oluştuğunu belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: darbe girişimi, 15 Temmuz, fenomenoloji, demokrasi.

* This study has been presented orally at the IX. International Education Research Congress held on May 11-14th 2017 in Ordu/ Turkey.

** Corresponding Author: Assoc. Prof. Dr., Ordu University, Ordu, Turkey, filizzayimogluozturk@odu.edu.tr

Citation Information

Zayimoğlu-Öztürk, F. (2018). Ortaokul öğrencilerinin 15 temmuz darbe girişimine ilişkin algıları. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, 11(4), 627-645.

Giriş

2017 yılında güncellenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programında belirtildiği şekliyle sosyal bilgiler eğitiminde temel amaçlardan biri, öğrencilerin insan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemelerini sağlamaktır. Bu amacın gerçekleşmesini sağlamak için daha önceki programda yer alan “güç, yönetim ve toplum” ile “gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler” öğrenme alanlarının yerine yeni öğretim programına “etkin vatandaşlık” adıyla yeni bir öğrenme alanı eklenmiştir. Etkin vatandaşlık öğrenme alanı, sosyoloji ve siyaset biliminin verilerinden hareketle “etkin vatandaşlık” kavramına odaklanmaktadır. Söz konusu öğrenme alanı öğrencilerin, grup, kurum ve sosyal örgütlerin nasıl oluştuğunu; onları etkileyen ve kontrol eden mekanizmaları; bunların bireyleri ve kültürü nasıl etkileyip kontrol ettiklerini ve varlıklarını nasıl sürdürüp değiştirdiklerini bilmesini önemser. Böylece öğrenciler;

- Toplum yaşamında doğacak sorunların en önemli güvencesi olarak örgütlü bir devlet gücünün varlığını kavrarlar.
- Toplumsal sorunların nasıl çözüldüğünü ve düzenin nasıl sağlandığını anlayarak, egemenliğin kaynağının millete dayandığı yönetimlerde, birey haklarının ve toplum düzeninin nasıl korunduğunu fark ederler.
- Toplumsal hizmetlere ve değişik resmî etkinliklere katılma yollarını öğrenerek, yönetimi etkilemek için hangi demokratik yolların olduğunu kavrarlar (MEB, 2017, s. 10).

Etkin vatandaş yetiştirme politikası güden sosyal bilgiler öğretimi kaçınılmaz olarak programda da belirtildiği şekliyle siyaset biliminden yararlanmak durumundadır. Devlet, hükümet, otorite, cumhuriyet, anayasa ve demokrasi gibi kavramlar üzerine temellendirilen siyaset bilimi, siyasal otorite ile ilgili kurumların ve bu kurumların oluşmasında ve işleminde rol oynayan davranışların bilimi olarak tanımlanabilir (Kışlalı, 2016). Bu bağlamda vatandaşlık öğretimi ancak siyaset bilimi verileriyle gerçekleştirilebilir.

Siyaset bilimi ve “etkin vatandaşlık” öğrenme alanının özellikle üzerine yoğunlaştıkları kavram olarak karşımıza “demokrasi” çıkmaktadır. Demokrasi kültürü gelişmemiş toplumların neredeyse tamamının ortak probleminde birini asker sivil ilişkileri oluşturmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin çok partili hayata geçmesiyle çeşitli sebeplerle demokratik rejime müdahaleler söz konusu olmuştur. Bu müdahaleler, yapılan darbelerle ve verilen muhtıra bildirimleri ile demokratik yaşamı sık sık kesintiye uğratma biçiminde gerçekleşmiş ve bu darbelerin etkileri uzun yıllar devam etmiştir (TBMM, 2012, s. 5). Darbe kavramı, “Bir ülkede baskı kurarak, zor kullanarak veya demokratik yollardan yararlanarak hükümeti istifa ettirme veya rejimi değiştirecek biçimde yönetimi devirme işi” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2017). Ülkemiz demokrasi tarihinde “kara tarih” olarak nitelenebilecek askeri darbeler 27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 tarihlerinde gerçekleşmiştir. Ayrıca demokratik sürece kesinti anlamında verilen 12 Mart Muhtırası (1971), 27 Aralık Muhtırası (1979), 28 Şubat süreci (1997), 27 Nisan bildirisi (2007) ve 15 Temmuz darbe girişimi (2016)'de tarihimizde önemli yere sahiptir. Darbeler her ne gerekçeyle olursa olsun kabul edilmesi

mümkün olmayan, ülkenin demokratikleşme sürecini kesintiye uğratan, insanların hak ve özgürlüklerini kısıtlayan, insanların en temel hakkı olan yaşama haklarını hiçe sayan, ülkenin sosyal, ekonomik, eğitim ve kültürel yapısına zarar veren bir olay olarak kabul edilmektedir (Balık, 2009; Gülmez, 2014; Kırkpınar, 2009). Türk demokrasi tarihinin önemli konularından olan darbelerin, ülkenin sosyal, ekonomik, eğitim ve kültürel yapısına etkisi devam etmektedir.

Darbe, 15 Temmuz 2016 yılında görüldüğü gibi ülkemiz için hala gündemdeki konular arasında yer almaktadır. 15 Temmuz darbe girişimi kendisini “Yurtta Sulh Konseyi” adıyla tanımlayan bir grup asker tarafından gerçekleştirilmiş bir harekâttir. Söz konusu gecede Türkiye Radyo Televizyon Kurumu’na el konulmuş ve okunan bildiriyle sokağa çıkma yasağı halka duyurulmuştur. Ankara Gölbaşı Özel Harekât Daire Başkanlığı F16’lar tarafından bombalanmış ve pek çok polis şehit edilmiştir. Ankara sokaklarında tank atışlarıyla Ankara Emniyeti zarar görmüş ve Marmaris’te bulunan Cumhurbaşkanımıza saldırı planlanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin bombalanması ile darbe girişimi ülkede kargaşaya sebebiyet vermiştir (Melek & Toker, 2017). 15 Temmuz gecesi ordu içerisinde yapılan FETÖ üyesi teröristlerin başlattığı darbe girişimi sivil halkın karşı duruşuyla bastırılırken geride 247 şehit ve binlerce gazi bırakmıştır. Elbette 15 Temmuz’u geçmiş muhtıra ve darbe girişimlerinden ayıran en önemli etken, milletin karşı darbeyi gerçekleştirmiş olmasıdır. “Halk dayanışmasının” iyi bir örneği olan 15 Temmuz darbe girişimi bir grup asker tarafından başlatılmış ve kısa süre içerisinde halkın desteğiyle bastırılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra yaşanan birçok askeri darbe içerisinde halkın birleşerek tepkisini gösterdiği 15 Temmuz şüphesiz Türkiye’de daha önce yaşanmış olan darbe ve darbe girişimlerinden gerek dinamikleri gerekse sonuçları açısından farklılık göstermektedir (Alkan, 2016).

15 Temmuz darbe girişimi Türk Demokrasi tarihinde yeni neslin de tanıklık ettiği bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu darbe girişiminin ülkemizde yaşayan herkesi hem toplumsal hem de bireysel olarak farklı derecede ve farklı boyutlarda etkilediği ortadadır. Peki, biz yetişkinlerin bile anlamlandırmaya çalışırken zorlandığımız bu olay için çocukların algıları nasıldır? Bilindiği gibi 15 Temmuz 2016’da yaşananları öğrencilerin anlamlandırabilmelerini sağlamak için eğitim-öğretim yılının ilk dersi “15 Temmuz Demokrasi Zaferi ve Şehitleri Anma” programıyla gerçekleştirilmiştir. Çocuklara, darbe girişimiyle ilgili broşürler dağıtılmış, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan video izletilmiş, vatan ve millet sevgisi gibi konular gündemde tutulmuştur.

Bu bağlamda araştırmanın amacı ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin 15 Temmuz darbe girişimine yönelik algılarını araştırmaktır. Yani çocuk gözüyle 15 Temmuz’u değerlendirebilmektir. Araştırma, çocukların sosyal ve siyasi olaylardan nasıl etkilendiğini ve yaşananlara nasıl anlam yüklediklerini değerlendirebilmek açısından önemlidir. Araştırma, “Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin 15 Temmuz darbe girişimine yönelik algıları nasıldır?” sorusu temelinde yapılandırılmıştır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin ülkemizde 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişimine ilişkin deneyimlerini ortaya koymak için nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji deseninde tasarlanmıştır. Bireylerin yaşadıkları deneyimleri değerlendirmeye odaklanan bir yöntem olan fenomenoloji (Miller, 2003), bireylerin bir olguya ilişkin yaşantıları, algıları ve bunlara yüklediği anlamları ortaya koymaya çalışmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu bağlamda genelleme yapmak değil, olguları tanımlamak önemlidir (Akturan & Esen, 2008). Bu çalışmada incelenen olgu “darbe”dir. Darbe girişimine ilişkin katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplardan hareketle deneyimlerinin özüne ve yapısına ulaşabilmek için fenomenoloji deseni tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Tablo 1

Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilere İlişkin Kişisel Bilgiler

Kişisel Bilgiler		<i>f</i>	%
Cinsiyet	Erkek	32	50.79
	Kadın	31	49.20
15 Temmuz darbe girişiminin gerçekleştiği saatte nerede olduğu	Evde	54	85.71
	Sokakta	5	7.93
	Diğer	3	4.76
	Arabada	1	1.58
Darbe olduğu anda yanında kim olduğu	Ailem	54	85.71
	Diğer	4	6.34
	Arkadaşlarım	3	4.76
	Yalnızdım	2	3.17
15 Temmuz darbe girişiminin gerçekleştiğini nereden öğrendiği	Televizyondan	37	58.73
	Ailemden	8	12.69
	Haber sitelerinden	6	9.52
	Çevremdeki başka birinden	5	7.93
	Sosyal medyadan	5	7.93
	Arkadaşlarımdan	1	1.58
	Diğer	1	1.58
Ülkemizde daha önce yaşanan darbeler hakkında bilgi sahibi olup olmadığı	Kısmen	36	57.14
	Hayır	14	22.22
	Evet	13	20.63

Fenomenoloji araştırmalarında çalışmaya dâhil olacak örneklemin belirlenmesinde en önemli unsur kişilerin araştırılan olguyla ilgili deneyim sahibi olmalarıdır. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden araştırmanın amacına uygun olarak maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Buna göre bu araştırmaya uygulama kolaylığı göz önünde bulundurularak Ordu ili merkezinde bulunan farklı sosyo- ekonomik düzeyleri (üst-orta-düşük) temsil eden üç ortaokuldan toplamda 63 ortaokul 8. Sınıf öğrencisi dâhil edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilere ilişkin kişisel bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1’de görülebileceği gibi araştırmaya 32 (%50.79)’si erkek, 31 (%49.20)’i kadın olmak üzere toplam 63 sekizinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Görüşmeye katılan öğrencilerin %85.71’i darbe girişimi yaşandığı saatlerde evde olduğunu, %85.71’i yanında ailelerinin olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcı öğrencilerin %58.73’ü darbe girişiminin gerçekleştiğini televizyondan öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgudan hareketle iletişim araçları içerisinde “televizyon” un kitle iletişim araçlarının oldukça geliştiği günümüzde hala önemli bir yeri olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca öğrencilerin %57.14’ünün ülkemizde daha önce yaşanan darbeler hakkında “kısmen” bilgi sahibi oldukları görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerini toplamak için görüşme yöntemi kullanılmıştır. Starks & Trinidad (2007) nitel araştırmalarda veri toplamak amacıyla daha çok görüşmenin tercih edildiğini belirtmiştir. Fenomenoloji deseninde çeşitli görüşme teknikleri kullanılarak araştırılan olgu açıklanmaya çalışılır (Wimpenny & Gass, 2000). Bireylerin deneyimlerinin yapısı ve anlamına ilişkin betimlemelerine yüz yüze mülakatlar yerine, katılımcılardan deneyimlerini görüşme formuna yazmaları istenebilir ve veriler yazılı anlatılar şeklinde toplanabilir (Johnson & Christensen, 2014). Bu noktadan hareketle uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilen açık uçlu soruların (7 soru), önce ön uygulaması yapılmış ve araştırmacı tarafından katılımcılara gönüllülük esasına uygun olarak, katılımcıların kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilmeleri için, görüşme formları aracılığıyla uygulanmıştır.

Nitel araştırmanın bilimsel olarak kabul edilmesi için araştırma sürecinin ve sonuçlarının tutarlı ve diğer araştırmacılar için yeniden uygulanabilir olması yani inandırıcılığı önem taşımaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu araştırmada görüşme yoluyla elde edilen verilerin geçerliği ve güvenilirliği; başka bir ifade ile inandırıcılığı, aktarılabilirliği ve tutarlılığı kontrol etmeye yönelik işlemler (Büyüköztürk & diğ., 2014); verilerin öğrencilerle etkileşim içinde araştırmacı tarafından toplanması, araştırmacı tarafından elde edilen verilerin karşılaştırılıp yorumlanarak kavramsallaştırılması, konuyla ilgili başka bir uzmanın araştırmayı derinlemesine incelemesinin sağlanması, araştırma raporlanırken uygun yerlerde katılımcı görüşlerine yer verilmesi şeklinde gerçekleşmiştir.

Bunlara ek olarak araştırmanın yöntemi, süreci ve sonuçlarına yönelik çalışmalar açık ve ayrıntılı bir biçimde açıklanmış, verilerin toplanmasından analiz edilip sonuçlara ulaşılmasına kadar birbiriyle bağlantılı ve tutarlı bir süreç takip edilmiştir. Çalışma grubu belirlenirken amaçsal örnekleme yöntemi tercih edilmiş ve araştırma verileri ve

sonuçları doğrulama amacıyla diğer araştırmacılara sunularak görüşleri alınmıştır (Ekiz, 2004).

Verilerin Analizi

Fenomenoloji araştırmaları insanların deneyimlerinin bazı ortak yönleri olduğunu kabul eder ve bu ortak yönleri anlamaya çalışırlar. Fenomenologlar olguya ilişkin bireylerin deneyimlerinin ortak anlamlarını yani özünü ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Böylece olguya odaklanan fenomenoloji, araştırılan konuyla ilgili olgunun anlamını açıklamaktadır (Annells, 2006). Fenomenoloji araştırmaları belirtilen nedenlerden dolayı kendine özgü bir analiz sürecini kullanır. Bu araştırmada, yaşanan darbe girişimine yönelik görüşüne başvurulmuş öğrencilerin deneyimlerinin ve hislerinin ortaya konulması amacıyla toplanan araştırma verileri her soru başlığı altında tüm katılımcıların görüşleri bilgisayara aktararak analize hazır hale getirilmiştir. Görüşme metinleri analiz edilerek katılımcıların darbe girişimine yönelik deneyimlerinin yapısına ulaşılmaya çalışılmıştır. Fenomenolojik analizin kullanıldığı araştırmada, öğrenci görüşlerinden hareketle kodlanan veriler alt temalar oluşturularak sınıflandırılmıştır. Alt temaların hangi sıklıkta tekrar ettiği hesaplanarak frekans ve yüzde olarak sunulmuştur. Ayrıca katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak temalar çarpıcı görüşler ile desteklenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırma amaçları doğrultusunda, görüşüne başvurulmuş öğrencilerin görüşleri öncelikle temalar halinde yüzde (%) ve frekans (f) olarak tablolarla sunulmuş ve sunulan verileri desteklemek için öğrenci görüşlerinden örnek ifadeler Ö1, Ö2, Ö3... kodlarıyla yer verilmiştir.

Öğrencilerin araştırmanın birinci sorusuna ilişkin görüşlerinin analizi Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

“Darbe Sözcüğü Size Ne İfade Ediyor? Darbe Deyince Aklınıza Neler Geliyor Açıklayınız?” Sorusuna İlişkin Cevapların Analizi

Temalar	f	%
Silahlı kuvvetlerin yönetime el koyması	30	47.61
Savaş, Düşmanlık, Kötülük	16	25.39
15 Temmuz	6	9.53
Tehlikede olmak, Vatansız kalmak	6	9.53
Kısıtlanma- Sınırlanma	3	4.76
Birlik ve beraberlik- Cesaret	2	3.18
Toplam	63	100

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin çoğunun (%47.61) darbe denilince akıllarına “silahlı kuvvetlerin yönetime el koyması”nın geldiği görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin %25.39’u darbe sözcüğünü olumsuz algıladıklarını “savaş, düşmanlık, kötülük” ve

%9.53'ü “tehlikede olmak, vatansız kalmak” şeklindeki görüşleriyle ortaya koymuşlardır. Öğrencilerin %9.53'ünün darbe sözcüğünü “15 Temmuz” la ilişkilendirmesi bu araştırma kapsamında önemli görülmektedir. Darbe sözcüğünün “birlik ve beraberlik, cesaret” anlamına geldiğini ifade eden öğrenciler (%3.18) 15 Temmuz darbe girişiminin ardından millet olarak birliktelik mesajı verildiğini vurgulamışlardır. Öğrencilerin darbe sözcüğüne ilişkin görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Ö2 kodlu öğrenci; “*Darbe bana göre ülkenin gidişatı kötü ve çıkılmayacak bir yola girdiğinde yönetime asker geçmesidir. Oyla seçilen hükümetin devrilip başa ordunun geçmesidir.*” Ö17 kodlu öğrenci: “*Vatan hainlerinin bizim ailelerimizin verdiği parayla o silahlarla bizim insanlarımızı öldürdüler. Darbe deyince o pisliklerin bizim paramızla bize çektiği silahlar aklıma geliyor.*” Ö59 kodlu öğrenci: “*Darbe deyince aklıma ilk 15 Temmuz geliyor çünkü yaşadığım tek darbe o ve darbe silah zorlu ile yönetime el koyma.*” Ö10 kodlu öğrenci: “*Neredeyse tüm yetkilerimin kısıtlandığını hissediyorum.*” Ö11 kodlu öğrenci: “*Darbe bana artık vatanımızın olmayacağını ve Batı'nın himayesi altında olacağımı ifade ediyor. İçimizdeki hainler ve Suriye'deki yoksulluk aklıma geliyor.*” Ö15 kodlu öğrenci: “*Ülkemizin tehlikede olması, ülkemizin insanların bizim için ölümü göze almaları. Bu millet için bu vatan için o dalgalanan bayrağımız için tankların önlerine yatmaları.*”

Öğrencilerin araştırmanın ikinci sorusuna ilişkin görüşlerinin analizi Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3

“*Darbe Girişiminin Gerçekleştiği 15 Temmuz Gecesini Nasıl Geçirdiniz? Neler Yaşadınız?*” Sorusuna İlişkin Cevapların Analizi

Temalar	f	%
Korkulu-Stresli-Kaygılı	28	44.44
Uyuyarak	12	19.05
Haberleri takip ederek	11	17.46
Ne olduğunu anlamaya çalışarak	6	9.53
Dışarıda	3	4.76
Bilgisayarda oyun oynayarak	2	3.18
Şehit olmak isteyerek	1	1.58
Toplam	63	100

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin çoğunun (%44.44) darbe girişimi gecesini kaygı, korku ve stresli bir şekilde geçirdikleri, %19.05'inin uyuduğu, %17.46'sının haberleri takip ettiği görülmektedir. Altı katılımcının ise “ne olduğunu anlamaya çalışmak” şeklindeki görüşü toplum olarak hepimizin içinde bulunduğu durumu ifade etmesi bakımından önemli görülmektedir. Bir öğrencinin şehit olmayı istemesi de özellikle bu yaş grubunda olması bakımından araştırma bulguları arasında çarpıcı bir veri olarak değerlendirilmektedir. Öğrencilerin darbe girişimi gecesinde yaşadıklarına ilişkin görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Ö13 kodlu öğrenci: “Ben darbe olduğunu öğrendiğimde babamla birlikte sokağa indik ve o kadar kalabalıktı ki anlatamam ben çok şehit olmak istedim ama Allah nasip etmedi. Keşke o gece şehit olsaydım! Ordu’da değildim. İstanbul’da Atatürk Havalimanının yakınındaydım.” Ö19 kodlu öğrenci: “Çok kötü şeyler yaşadım (Irak’ta). Savaşlar geldiği zaman yaşamımız çok kötü olmuştu yani su yoktu elektrik yoktu yemek filan yoktu o yüzden çok kötü şeyler yaşadık.” Ö26 kodlu öğrenci: “Amcamlardaydım ve haberlerde görünce çok korktum. Özellikle de TRT spikerinin söylediği şeylerden sonra. Korkum beni ele geçirdi ve ağladım. Hayatımda ilk defa bu kadar korktum. Çok gergin ve mutsuzdum ama umudum vardı.” Ö18 kodlu öğrenci: “Ben o saat uyuyordum ve o günün yarını öğrendim ve ben hiçbir şey anlamamıştım.” Ö60 kodlu öğrenci: “Darbenin ne demek olduğunu öğrenerek geçirdim.” Ö7 kodlu öğrenci: “Büyüklerimiz dışarı çıktılar bizi eve bıraktılar. Bizde haberleri izledik.”

Öğrencilerin araştırmanın üçüncü sorusuna ilişkin görüşlerinin analizi Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

“Darbe Girişiminin Olduğunu Öğrendiğinizde Neler Hissettiniz?” Sorusuna İlişkin Cevapların Analizi

Temalar	f	%
Korku- Endişe- Üzüntü	42	66.66
Hiçbir şey hissetmedim	6	9.53
Şaşkınlık	5	7.93
Demokrasi için endişe	3	4.76
Savaş korkusu	3	4.76
Nefret- Kin	2	3.18
Gurur-Onur	2	3.18
Toplam	63	100

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin çoğunun (%66.66) darbe girişimini öğrendiklerindeki hislerini korku, endişe ve üzüntü şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Endişe hissini “demokrasi için endişe” olarak tanımlayan üç öğrenci, korku hissini “savaş korkusu” olarak tanımlayan yine üç öğrencinin olduğu görülmektedir. Görüşüne başvuru alan öğrencilerin %9.53’ü “hiç bir şey hissetmediği”, %7.93’ü “şaşkın olduğunu”, %3.18’i darbe girişiminde bulunanlara yönelik “nefret ve kin” gibi olumsuz duyguların yanında %3.18’i ise darbe girişiminde verilen mücadelenin içinde yer almanın vermiş olduğu duyguları “gururlu ve onurlu” olarak tanımladıkları görülmektedir. Öğrencilerin darbe girişiminin olduğunu öğrendiklerindeki hislerine yönelik görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Ö14 kodlu öğrenci: “Sevdiğim insanları kaybedeceğimi bir daha göremeyeceğimi ve benim için artık hayatımın olmayacağını hissettim.” Ö38 kodlu öğrenci: “Ülkeden kaçmak istedim. Biraz korkmuştum.” Ö58 kodlu öğrenci: “Korktum. Artık özgür olamayacağımı hissettim. Suriye ve Irak gibi olacağız sandım. Suriye gibi yaşayacağımızdan korktum.” Ö51 kodlu öğrenci: “Darbenin ne olduğunu bilmediğim

için ilk bir şey hissetmedim. Öğrendiğimde hiç darbe görmediğim için gene hissetmedim.” Ö11 kodlu öğrenci: *“Darbe olduğunda ilk önce ne olduğumu bilmiyordum ardından ailem televizyonun başında telaşlı ve kaçak gözlerle konuşuyorlardı korkmuştum. Ailemi kaçırap öldüreceklerini, yakacaklarını düşündüm ve onları bir daha göremeyeceğimi sandım. Ülkem konusunda bir takım hain bayrağıma göz dikmişti onları ele geçirsem yakardım. Ailem falan hikâye evimiz (vatan) olmazsa bizde olmayız.”* Ö13 kodlu öğrenci: *“Kendimi vatanımı, milletimi savunmak için çok gururluydum. Hepimiz sokaktaydık. F16 uçaklarına kafa tutmak yürek ister sadece F16 değil tankların önüne yatmak... Ben 8-A sınıfındayım ve ilk defa kendimi bu kadar gururlu ve fedakâr hissettim.”*

Öğrencilerin araştırmanın dördüncü sorusuna ilişkin görüşlerinin analizi Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5

“Okulun İlk Günü İlk Dersinizde “15 Temmuz Demokrasi Zaferi ve Şehitleri Anma” Programında Neler Yapıldı?” Sorusuna İlişkin Cevapların Analizi

Temalar	f	%
Bilgilendirildik (slayt, video vb. izledik, anma programı, broşür dağıtıldı)	39	61.90
Öğretmenler bilgi verdi, güzeldi.	13	20.63
Öğretmenler bilgi verdi, yetersizdi.	6	9.53
Hatırlamıyorum	3	4.76
Yanıt vermeyen	2	3.18
Toplam	63	100

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin %61.90’ı okulun ilk günü ilk derslerinde anma programı, broşür dağıtımını, slayt, video izlenmesi gibi etkinliklerle bilgilendirildiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %20.63’ü öğretmenlerin bilgilendirmesini yeterli bulurken %9.53’ü bilgilendirmeyi yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Görüşüne başvurulmuş öğrencilerin %4.76’sinin “Hatırlamıyorum” şeklinde görüş bildirmesi ve %3.18’inin yanıt vermemesi söz konusu programın öğrenciler üzerinde yeterince etki bırakmadığını göstermektedir. Öğrencilerin “15 Temmuz Demokrasi Zaferi ve Şehitleri Anma” programında yönelik görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Ö59 kodlu öğrenci: *“Afiş dağıtıldı, anma programı yapıldı. Bence doğru bir programdı çünkü 15 Temmuz küçük bir şey değildi.”* Ö13 kodlu öğrenci: *“Slayt yapıldı vb. şeyler ama bunları yapmak o geceyi anlatamaz. Anlatılmaz o gece ben İstanbul’da sokaktaydım. Bu yaşadığımı kim bir slaytla anlatabilir ki.”* Ö15 kodlu öğrenci: *“15 Temmuz ile ilgili videolar izledik ve hocalar bize darbe girişimiyle ilgili bilgiler verdiler ve o an hayatta olduğuma yaşadığıma şükrettim.”* Ö62 kodlu öğrenci: *“Slaytlar yapıldı. Saygı duruşu ve programları hazırlandı. Bu çalışmalar bizi darbe hakkında bilgilendirdi.”*

Öğrencilerin araştırmanın beşinci sorusuna ilişkin görüşlerinin analizi Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

“Darbe girişimi sonrasında çevrenizde sizi etkileyen bir olay yaşadınız ya da böyle bir olaya şahit oldunuz mu?” sorusuna ilişkin cevapların analizi

Temalar	f	%
Hayır olmadı.	40	63.47
Evet oldu	23	36.50
Toplam	63	100

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin çoğunun (%63.47) darbe girişimi sonrasında çevrelerinde kendilerini etkileyen herhangi bir olaya tanık olmadıklarını ifade ettiği görülmektedir. Görüşüne başvurulmuş öğrencilerin %36.50'sinin ise kendilerine etkileyen olaylar olduğunu ifade etmişlerdir. “Evet” diyen öğrencilerin %9.53'ü çevrelerindeki insanların haksızlığa uğradıklarını, sokaklarda gecelerce nöbet tutulmasından etkilendiklerini, söz konusu gecede olayların aktif olarak yaşandığı yerlerde bulunmak veya akrabalarının bulunmasından etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %4.76'sı ikinci darbe haberinden etkilendiklerini ve %3.18'i ise komşularının ya da arkadaşlarının yapılan soruşturmalarda taşınmalarından etkilendikleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Öğrencilerin darbe girişiminden sonra çevrelerinde yaşanan olaylardan etkilenmelerine ilişkin görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Ö22 kodlu öğrenci: *“Bizim sınıftan çok ponçik bir arkadaşım farklı bir şehre taşındı. Sınıf hocamız açığa alındı ve emlak işine girdi, yerine başka bir hoca geldi. Annem sürekli göreve gider oldu.”* Ö21 kodlu öğrenci: *“İnsanların ülke için canını feda etmesi.”* Ö13 kodlu öğrenci: *“İnsanların tepkisi (çevremdeki insanların) o yüzlerindeki hem cesur ifade hem de o ifadenin altındaki “Vatan elden gidecek mi!” sorusunun korkusu ve her şey...”* Ö39 kodlu öğrenci: *“Oldum. Oyunda herkes geçmiş olsun deyip FETÖ'ye sövüyordu.”* Ö58 kodlu öğrenci: *“Evet yaşadım. Evde uyurken birden bir ses aynı bomba gibi patladı ve yataktan fırladım. Anneme sarıldım. Daha sonra o sesin ses bombası olduğunu öğrendim.”* Ö4 kodlu öğrenci: *“Meclisi bombaladıklarında evimiz sallandı.”* Ö1 kodlu öğrenci: *“Bir akrabamız haksız yere hapishaneye atıldı ve gerçekten haksızdı. Kurunun yanında yaşta yandı.”* Ö11 kodlu öğrenci: *“Evet. Millet olarak yaşadığım bölgede bir ay boyunca her akşam –sabahta- bağımsızlıkları ve egemenlikleri için orada bekliyorlardı.”*

Öğrencilerin araştırmanın altıncı sorusuna ilişkin görüşlerinin analizi Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

““Darbe Girişimi İle İlgili İzlediğiniz Haberlerde Sizi En Çok Etkileyen Unutamadığınız Olay Nedir? Nedeniyle açıklayınız.” Sorusuna İlişkin Cevapların Analizi

Temalar	f	%
Ömer Halisdemir haberleri	14	22.22
Tank haberleri	13	20.63
TRT’deki darbe bildirisi	7	11.12
Şehit haberleri	7	11.12
Sivillere ateş edilmesi	6	9.53
Sokağa çıkılması çağrısı	5	7.93
Meclisin bombalanması	5	7.93
Kamyonlu kadın haberleri	2	3.18
Uçakla ilgili haberler	2	3.18
İdam tartışması	2	3.18
Toplam	63	100

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin çoğunun (%22.22) darbe girişimi ile ilgili izledikleri haberler içinde kendilerini en çok etkileyen haberin “Ömer Halisdemir” haberinin olduğunu görülmektedir. Öğrenciler sırasıyla tankların sokağa çıkması (%20.63), TRT’de yaşananlar ve spikerin sokağa çıkma yasağını kamuoyuna duyurduğu bildirinin okunması (%11.12), söz konusu gece canını çekinmeden ortaya koyan şehitler (%11.12) ile ilgili haberlerden etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Tüm bunlara ek olarak öğrencilerin %9.53’ü sivillere ateş edilmesinden, %7.93’ü ise cumhurbaşkanının tüm vatandaşları sokağa çıkmaya davet etmesinden, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bombalanmasından etkilendiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin kamyonlu kadın haberlerine (%3.18), uçakla ilgili haberlere (%3.18) ve idam cezasıyla ilgili haberlere (%3.18) de kendilerini etkileyen haberler arasında yer verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin darbe girişimi ile ilgili izlediği haberlerde kendilerini en çok etkileyen olaya yönelik görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Ö10 kodlu öğrenci: “Ömer Halisdemir olayı oldu çünkü en çok bahsi geçen olay o oldu.” Ö22 kodlu öğrenci: “Fetullah Gülen’e idam!” konuşmaları. Bana göre çok ağır bir ceza olmalı ama hiçbir suçun cezası idam kadar barbarca olmamalı. Nefsi müdafaaaya haricen hiçbir insana ölüm gibi bir sonuç bulunmamalı. Yaşamını cezaevinde –hem de en kötüsünde- geçirmeli. Türk halkına “idam” lafını yakıştıramadım.” Ö11 kodlu öğrenci: “Son dakika Boğaz Köprüsü askerler tarafından kapatıldı!” bu haberi ve “TBMM bombalandı!”, TRT’de kadının zorla eline tutuşturulduğu kâğıdı okutulmaya zorlanması, TÜRKİSAT’ın bağlantısının kesilmesi çünkü bağımsızlığın kısıtlanması, egemenliğin elimden alınması beni korkutmuştu.” Ö7 kodlu öğrenci: “Kamyonun arkasına mahalledeki komşularını toplayıp giden o kadın beni etkilemiştir. Nedeni Türk kadınının gücünü ortaya koymasındır.” Ö28 kodlu

öğrenci: “Cumhurbaşkanının halkı sokaklara davet etmesi ve halkın tamamen sokaklara dökülmesi çünkü birlik ve beraberlik duygumuzun olduğunu tekrar anlamış oldum.”
 Ö13 kodlu öğrenci: “İnsanların tankların önüne yatması F16 uçakların üstüne atlamak isteyecek kadar delirmiş olması TRT binasını Türk halkımızın basıp haber spikerini kurtarması... Daha ne denir ki aslında bütün bu fedakârlıklar unutulmaz.”
 Ö50 kodlu öğrenci: “TRT1 spikeri Tansu Çiller o hain mesajı verdiği haberi unutamıyorum çünkü bir insan ölümle burun buruna olsa bile öyle bir mesaj veya haber yapmamalı.”

Öğrencilerin araştırmanın yedinci sorusuna ilişkin görüşlerinin analizi Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

“Böyle bir Olay Yaşamak Hayatınızda ya da Düşüncelerinizde Değişikliğe Neden Oldu Mu? Ne Tür Değişiklikler Açıklayınız.” Sorusuna İlişkin Cevapların Analizi

Temalar	f	%
Hayır olmadı	16	25.41
Vatan sevgisinde artış	14	22.22
Güvensizlik	8	12.70
Bağımsızlık, egemenlik, demokrasi bilinci	7	11.12
Eğitilmiş ve bilinçli birey olmanın önemi	5	7.93
Ailenin değerinin anlaşılması	5	7.93
Kin-nefret	5	7.93
Şükretmeyi öğrendim	3	4.76
Toplam	63	100

Tablo 8 incelendiğinde öğrencilerin çoğunun (%25.41) darbe girişimini yaşamak hayatınızda “herhangi bir değişikliğe neden olmadı” yönünde görüş bildirmesi araştırma bulguları arasında önemli görülmektedir. Öğrencilerin %22.22’sinin “vatan ve millet sevgisinde” artış olduğunu ifade etmeleri ülke olarak yaşanan kötü bir durumdan sonra elimizdeki kıymetini bilmekle ve sahip çıkma duygusuyla gelişen doğal bir olay olarak değerlendirilmektedir. Görüşüne başvuru öğrencilerin “güvensizlik” (%12.70) ve “kin, nefret” (%7.93) gibi olumsuz duygular geliştirdiklerini ifade etmeleri bu yaş grubu çocuklar için sağlıklı gelişim yönünde bir engel olarak görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin bağımsızlık, egemenlik, demokrasi bilinci (%11.12), eğitilmiş ve bilinçli bireyler olmanın önemi (%7.93) ve aileye verilen önemin artması (%7.93) gibi olumlu tutumlar geliştirdiklerini ifade etmeleri de anlamlı bir veri olarak değerlendirilmektedir. Bunların yanında darbe girişiminin manevi olarak da bireyler üzerinde etki yarattığını göstermesi bakımından “şükretmeyi öğrendim” ifadesi önemli görülmektedir. Öğrencilerin darbe girişiminin hayatlarında herhangi bir değişikliğe neden olmasına yönelik görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Ö14 kodlu öğrenci: “Vatanıma olan sevgim daha fazla arttı ve vatanımın değerini daha çok anladım.”
 Ö9 kodlu öğrenci: “Hayır. Ama her an darbe olacak diye korkuyorum.”
 Ö41 kodlu öğrenci: “Darbe girişiminin kötü olduğunu daha iyi anladım ve demokrasinin ne kadar önemli olduğunu anladım.”
 Ö32 kodlu öğrenci: “O akşamdan sonra dünyadaki en büyük ordunun seksen bir milyonla bizim olduğunu

anladım.” Ö11 kodlu öğrenci: “Evet. Bu kadar rahat yaşarken, savaş halindeki ülkelerde olanları kendi ülkemde hayal etmemiştim ama darbeden sonra bu olanların benim, vatanın başına gelebileceğini düşündüm ve bağımsızlığın, egemenliğin, ailenin vatan olmadan olmayacağını ve vatani “Namus” olarak görmeme neden oldu.” Ö53 kodlu öğrenci: “Herkes dikkatli davranmayı etrafımda güvenilir insanların olmasını.” Ö39 kodlu öğrenci: “FETÖ’ye kin tutmaya başladım.” Ö50 kodlu öğrenci: “Türkiye’ye olan duygularım arttı. Batı medeniyetlerine olan öfkem daha da arttı. Çünkü FETÖ elebaşını Türkiye’ye teslim etmediler.” Ö62 kodlu öğrenci: “Evet oldu. Artık ülkem için çok önemli bir kişi olmaya karar verdim.”

Sonuç ve Tartışma

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin siyasi tarihinde darbeler önemli bir yer tutmakta ve ülkenin geleceğini etkilemektedir. Ülkemizin geleceği olan çocuklarımızın sosyal ve siyasi olaylardan nasıl etkilendiğini ve yaşananlara yükledikleri anlamı değerlendirebilmek amacıyla yürütülen bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin;

- Darbe olgusunu doğru ifade ettikleri,
- Darbe girişiminin yaşandığı geceyi korku, kaygı ve endişe içinde geçirdikleri,
- Darbe girişimi olduğunu öğrendiklerinde korku, endişe, üzüntü hissettikleri; okuldaki ilk derslerinde anma programı yapıldığı ve bilgilendirici olduğunu belirttikleri,
- Darbe girişim sonrasında çoğunluğun çevrelerinde kendilerini etkileyen bir olay olmadığını ancak bazı öğrencilerin mağdur edilen yakınlarından bahsettikleri ve haksızlığa uğradıklarını ifade ettikleri,
- Darbe girişimiyle ilgili haber olarak en çok “Ömer Halisdemir” ve “sıkıyönetim bildirgesinden” etkilendikleri;
- Darbe girişimini yaşamının vatan sevgisini, demokrasi bilincini arttırmak gibi olumlu duyguların yanında güvensizlik ve kin gibi olumsuz duygulara da neden olduğu yönünde görüş bildirdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Eğmir ve Çelik (2017) Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin 15 Temmuz darbe girişimi hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin darbe girişimi gecesine ilişkin hislerini tanımlamak için kullandıkları en yaygın duygu durumunun “korku” olduğu ve 16 öğrencinin o gece “korktuklarını” ve “endişe ettiklerini” ifade ettikleri görülmüştür. Bu araştırmada görüşüne başvurulmuş öğrenciler “darbe girişiminin yaşandığı geceyi korku, kaygı ve endişe içinde geçirdikleri, darbe girişimi olduğunu öğrendiklerinde korku, endişe, üzüntü hissettikleri”ni belirtmeleri Eğmir ve Çelik (2017)’in araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

Öğrenciler, 15 Temmuz’u yaşamının kendilerinde “vatan sevgisi” değerinin artmasına neden olduğunu belirtmişlerdir. SETA (2016) tarafından 146 katılımcıyla yürütülen “15 Temmuz darbe girişimi toplumsal algı araştırması”na göre; farklı sosyolojik ve siyasi arka plana sahip olmalarına rağmen, katılımcılar arasındaki birlik ve beraberlik duygusunu ayakta tutan temel değer “vatan sevgisi” olduğu (Miş & diğerleri, 2016) sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin %58.73'ünün darbe girişimini televizyondan öğrendikleri görülmektedir. Eğmir ve Çelik (2017) uluslararası öğrencilerle yürüttüğü çalışma benzer şekilde öğrencilerin darbeyi haberlerden öğrendikleri ve ülkede olanların sokağa çıktıkları sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin %25.39'u "savaş, düşmanlık, kötülük", %9.53'ü "tehlikede olmak, vatansız kalmak" ve %3.49'unun "kısıtlama, sınırlandırma" şeklinde darbe sözcüğünü olumsuz algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Memişoğlu ve Güçin (2017)'in "sosyal bilgiler öğretmen adaylarının darbe kavramına ilişkin görüşlerinin metaforla belirlenmesi" adlı çalışmasında 90 öğretmen adayının 85'nin darbe hakkında olumsuz bir algıya sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının darbe ile ilgili yıkım, tahribat, hak ve özgürlükleri kısıtlama gibi olumsuz görüşlere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarının darbe kavramına ilişkin olumsuzluk yansıtması bakımından bu araştırma bulgularıyla örtüştüğü görülmektedir.

Görüşüne başvurulmuş öğrencilerin %25.41'inin "darbe girişimini yaşamak hayatımızda herhangi bir değişikliğe neden olmadı" yönünde görüş bildirmesi, araştırma bulguları arasında önemli görülmektedir. Katılımcıların, yaşadıkları olayları paylaşırken çok etkilendiklerini belirten ifadeler kullanmalarına rağmen yaşananların hayatlarında ve düşüncelerinde değişikliğe neden olmadığı yönünde görüş bildirmeleri dikkate değer görülmektedir. "Öğrenciler acaba yaşadıkları olayları anlık ya da günlük olarak algılıyor ve geçmiş-gelecek ya da neden-sonuç ilişkileri kuramıyorlar mı?" sorusu bu bağlamda eğitim sistemimiz için sorgulanması gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencilerin %12.70'i darbe girişimini yaşamayan kendilerinde hem çevrelerindeki insanlara karşı hem de her an darbe olabilir konusunda "güvensizlik" hissi yarattığını belirtmişlerdir. SETA'nın araştırmasına göre görüşme yapılan 146 kişinin yaklaşık %23'ü darbe girişiminin toplumda güvensizlik duygusu yarattığını ve kendilerini güvende hissetmediğini belirtmişlerdir (Miş & diğerleri, 2016). Ayrıca Hali ve Rencuzoğulları (2017) askeri darbelerin siyasi ve sosyal etkisine yönelik 77 tarih öğretmen adayının görüşlerini incelemiş ve kullanılan ölçme aracında yer alan "15 Temmuz darbe girişimi kovuşturulduktan sonra ülkemizde başka darbeler yaşanacağı düşünülemez" maddesine katılımcıların "kararsızım" yönünde görüş bildirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu araştırma sonuçları güvenlik problemine bağlı olarak katılımcıların tedirgin olduklarını göstermesi bakımından benzerlik göstermektedir.

15 Temmuz darbe girişimi sonrasında bazı öğrencilerin mağdur edilen yakınlarından bahsettikleri ve haksızlığa uğradıklarını ifade etmeleri önemli bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. SETA'nın araştırma sonucuna göre, FETÖ bağlantısı nedeniyle kurum ve kuruluşlarda yapılan tasfiyelere ilişkin olarak katılımcıların üzerinde durdukları hususların başında, bu tasfiyelerin hukuksal açıdan geçerli ve güvenilir kanıtlara dayanarak yapılmasının gerekliliği gelmektedir. Söz konusu örgütle bir kişinin ilişkilendirilmesinin kanıta dayalı ve adil bir yargılama süreciyle gerçekleşmesinin yetişkinler kadar çocuklarında beklentisi olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretim programında (2017) belirtildiği şekliyle sosyal bilgilerin amaçlarından biri bireylerin, insan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemelerini sağlamaktır. Bu

bağlamda demokratik bir ülkede bireyler hem yönetimde söz sahibi hem de evrensel hak ve hürriyetlere sahiptir. Belli bir grubun halkın iradesini hiçe sayması ve silahlı kuvvetleri kendi çıkarları için kullanıp kendi yapılanmasını gerçekleştirmeye çalışması her ne kadar demokrasilerin zayıf yönü olarak gösterilmeye çalışılsa da demokratik ülkeler için kabul edilmesi mümkün olmayan bir yöntem olarak görülmektedir. Araştırma sonucunda ülkemiz siyasi tarihine “kara leke” gibi sürülen ve çocukların gelecek kaygısı yaşamasına neden olan 15 Temmuz darbe girişimi tüm olumsuzlukların yanında geleceğimiz olan çocuklarımızın bilinçli ve eğitilmiş demokratik vatandaş olmanın önemine daha çok inanmalarına, ülkelerine ve ailelerine sahip çıkmanın önemini daha çok kavramalarını sağlayan bir olay olarak görülmektedir.

Öneriler

Araştırma sonucunda şu öneriler sunulabilir: Sosyal bilgiler derslerinde insan hakları ve demokrasi eğitimi kapsamında demokrasinin önemi, demokrasiyi tehlikeye düşürecek durumlar ile ilgili konulara daha fazla yer verilebilir. Söz konusu kalkışmaların tekrar yaşanmasının önüne geçebilmek adına sosyal bilgiler kapsamında tüm öğrencilere öncelikle halkın iradesinin üzerinde bir güç olamayacağı ve halkın seçtiği yönetimin ancak yine halkın seçimiyle değişebileceği önemle vurgulanarak öğretilmelidir. Öğrenci görüşlerini yansıtan yaşanan olayın etkisinin yıllara göre değişimini ortaya koyan başka çalışmalar yapılabilir.

Summary

Purpose and Significance: One of the main objectives in social studies education, as stated in the Social Studies Curriculum renewed in 2017, is to ensure that students understand the historical processes of human rights, national sovereignty, democracy and republic and their effects on today's Turkey and organize their lives according to democratic rules. In order to achieve this goal, a new learning field (effective citizenship) has been added to the new curriculum in place of “learning,” “power, management and society” and “groups, institutions and social organizations” in the previous program. This learning strand focuses on the concept of “effective citizenship” through the field of learning, sociology and politics. This is how the learning area, students, groups, institutions and social organizations are formed; the mechanisms that influence and control them; it is important that they know how they influence and control the individuals and the culture, and how they have maintained and changed their assets.

Effective citizen education policy is inevitably a benefit of political science as it is stated in the curriculum. Political science which was based on concepts such as state, government, authority, republic, constitution and democracy can be defined as institutions related to political authority and the consciousness of behaviors that play a role in the formation and processing of these institutions. In this context, citizenship education can only be realized by means of political science.

The July 15 coup attempt is an event as a testimony of a new generation in the history of Turkish Democracy. It is obvious that the coup attempt in our country affects both the society and the individual at different levels and in different dimensions. So, how are the perceptions of children for this event? As it is known, the first lesson of the academic year was done with the “July 15th Democracy Victory and Commemoration of the Martyrs” program to enable the students to understand what happened on 15 July 2016. Children's brochures about the coup attempt were distributed, videos prepared by the Ministry of National Education were watched, and topics such as homeland and national love were kept on the agenda.

In this context, the aim of the research is to investigate the perceptions of the middle school 8th grade students regarding the 15 July coup attempt. Research is important in terms of evaluating how children are affected by social and political events and how they are meaningful to their living. The research is structured on the basis of the question “How are the perceptions of the junior high school students in the 15th of July coup attempt?”

Methodology: This research was designed in a phenomenological design, one of the qualitative research designs, to reveal the experience of secondary school students in our country on 15 July 2016. According to this research, there are 63 eighth grade students in total in three secondary schools which represent different socio-economic levels (upper-middle-lower) in Ordu city center. Interview form method was used to collect research data. From this point, open-ended questions (7 questions) developed in line with expert opinions have been applied through forms, so that they can be freely expressed on the basis of volunteerism by the researcher and preliminary application.

The study group was selected by the maximum variation sampling method. In order to reveal the experiences and feelings of the students who were invited to the coup attempt, the opinions of all participants were transferred to the computer and prepared for analysis under the heading of each question.

Interview texts were analyzed to try to reach the participants' experience of the coup attempt. The sub-themes generated from the student's views and the data are categorized by the coded opinions. It is presented as frequency and percentage by calculating how frequently sub-themes are repeated. The themes were also supported by striking opinions by direct quotations from the participants' views.

Discussion: The political history of the Republic of Turkey has a significant impact on the future of the country. According to the findings obtained from this research conducted in order to evaluate how our children, who are the future of our country, are affected by social and political events.

According to the findings of the research, the results can be summarized as follows:

- The students expressed the situation as “true”,
- The students spent that night of fear, anxiety and anxiety,
- They feel fear, anxiety, sadness when they learn that it is a coup attempt; they stated that the commemorative program was made and informative in the first lessons in the school,
- After the coup attempt, there are not many events that affect them in their surroundings, but some students mentioned victimized relatives and express injustice,
- Most students said they were affected by “Ömer Halisdemir” and “martial law declaration” as news about coup attempt news;
- It has been found that living the coup initiative gives the opinion that it causes negative feelings such as insecurity and hatred as well as affirmative feelings such as raising awareness of homeland and democracy consciousness.

Recommendations: As a result of the research, the following suggestions can be made: In social studies lessons can be given more about issues such as the importance of democracy, human rights and democracy education. In order to avoid the reoccurrence of such attempts, all students should be taught in the context of social information, emphasizing that this will not be a power over the will of the people and that the management chosen by the people can change only by the choice of the people. Further studies may reveal changes in the effect of the incident that reflects student views over the years.

Kaynakça

- Akturan, U. ve Esen, A. (2008). Fenomenoloji. T. Baş ve U. Akturan (Ed.) içinde, *Nitel araştırma yöntemleri* (ss. 83-98). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Alkan, H. (2016). 15 Temmuz'u anlamak: parametreler ve sonuçlar. *Bilig*, 79, 253-272.
- Annells, M. (2006). Triangulation of qualitative approaches: Hermeneutical phenomenology and grounded theory. *Journal of Advanced Nursing*, 56(1), 55-61.
- Balık, M. (2009). Türk romanında 12 Eylül darbesi. *Turkish Studies*, 4(1), 2373-2411
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Eğmir, E. & Çelik, H. (2017). Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin 15 Temmuz darbe girişimi hakkındaki görüşleri. *Turkish Studies*, 12(16), 149-164.
- Ekiz, D. (2004). Eğitim dünyasının nitel araştırma paradigmasıyla incelenmesi: doğal ya da yapay. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 415-443.
- Gülmez, İ. (2014). *28 Şubat 1997 askeri darbesi ve Türk eğitim sistemine etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Hali, S. & Rencuzoğullari, S. (2017). Tarih öğretmen adaylarının, askeri darbelerin siyasi ve sosyal etkisine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 12(16), 259-276.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları nicel, nitel ve karma yaklaşımlar*. (Çev. S. B. Demir) Ankara: Eğiten Kitap.
- Kırkpınar, D. (2009). *12 Eylül askeri darbesi'nin gençliğin üzerindeki etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Kışlalı, A. T. (2016). *Siyaset bilimi* (17. Baskı). İmge Kitapevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2017). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara.
- Melek G. & Toker, H. (2017). Şiddet, demokrasi ve terör bağlamında ana akım medyanın analizi: 15 Temmuz darbe girişimi. *Erciyes İletişim Dergisi Akademia*, 5(1), 222-234.
- Memişoğlu, H. & Güçin, G. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "darbe" kavramına ilişkin görüşlerinin metaforla belirlenmesi. *Turkish Studies*, 12(16), 387-400.
- Miller, S. (2003). Analysis of phenomenological data generated with children as research participants. *Nurse Researcher*, 10(4), 68-82.
- Miş, N., Güleler, S., Coşkun, İ., Duran, H., & Ayvaz, M. E. (2016). *15 temmuz darbe girişimi toplumsal algı araştırması*. Ankara: SETA.

Starks, H. & Trinidad, S. B. (2007). Choose your method: A comparison of phenomenology, discourse analysis, and grounded theory. *Qualitative Health Research*, 17(10), 1372-1380.

Türk Dil Kurumu (TDK). “Darbe” kelimesinin sözlük anlamı.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59d23bf867d362.41029610 adresinden 29 Eylül 2017 tarihinde ulaşılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (2012). *Darbe ve muhtıraları araştırma komisyonu raporu*.

Wimpenny, P. & Gass, J. (2000). Interviewing in phenomenology and grounded theory: is there a difference? *Journal of Advanced Nursing*, 31(6), 1485-1492.

Yıldırım A. & Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. Genişletilmiş 10.Baskı.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0). For further information, you can refer to <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>